

УДОСКОНАЛЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ДЛЯ АКТИВАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

© Ухачевич Я. П. Маслова Н.В., 2011

Одним з ключових чинників економічного та інноваційного розвитку компаній та економіки в цілому є їх інвестиційна діяльність. За допомогою ефективного вкладення капіталу реалізуються можливості потенційного росту і примноження інвестованих коштів. Так, наприклад, оновлення наявної матеріально-технічної бази сприяє підвищенню результативності виробництва, а успішне освоєння нових видів діяльності може призвести до завоювання стійких позицій на ринку і збільшення вартості компанії, і, як наслідок добробуту її власників.

За період існування незалежної України все ще не набуто достатнього науково-практичного досвіду ведення ефективної інвестиційної діяльності та здійснення послідовної державної політики. Натомість залучення інвестицій має велике значення не тільки для якнайшвидшого подолання застійних і кризових процесів в Україні, а й для подальшого соціально-економічного розвитку, оскільки їх освоєння сприятиме подоланню нинішнього спаду виробництва, зменшення безробіття й рівня інфляції, забезпечить передумови економічного зростання нашої держави. Тому дослідження чисельних факторів впливу на активізацію інвестиційного процесу має дуже важливе значення.

Проведені нами дослідження, [1] факторів впливу на активність інвестиційного процесу виявили велику кількість чинників. Для підприємств їх умовно можна поділити на: *зовнішні* (інвестиційний клімат в регіоні; темпи інфляції в країні; хід реформування галузі; ефективність державного регулювання; технологічний прогрес) і *внутрішні* (фінансовий та організаційний аспекти). Причому зовнішній фактор *ефективність державного регулювання* (особливо в грошово-кредитній сфері та в сфері інвестиційної політики загалом) має суттєвий вплив на внутрішній фактор впливу *фінансові аспекти* підприємств. Тому в даній роботі ми зосередимо свою увагу саме на вплив і значення грошово-кредитного механізму на активність інвестиційного процесу.

Під активністю інвестиційного процесу в даній роботі будемо розуміти цілеспрямовану інвестиційну діяльність, що спрямована на розвиток і зміцнення конкурентних переваг вітчизняних компаній на ринку за допомогою зростання активів, що знаходить своє кількісне вираження в збільшенні внутрішньої вартості компанії на ринку. Традиційне уявлення про інвестиційну діяльність підприємств за останні роки суттєво змінилося. Суттєве подорожчання технологій, сировини, комплектуючих й матеріалів, зростання рівня оплати праці, що плануються в інвестиційному процесі, призводять до того, що використання лише внутрішніх джерел інвестування (наприклад, завдяки чистому прибутку) вже є недостатнім, а тому підприємства все частіше звертаються до залучення зовнішнього фінансування, наприклад, у формі кредиту (акціонерні товариства, крім того, мають можливості ще й здійснювати емісію цінних паперів на фондових ринках).

Оскільки усі етапи інвестиційного процесу потребують фінансового забезпечення, то в бізнесі існує велика потреба у вільних оборотних коштах, яких так бракує у вітчизняним підприємствам. Саме тому на сьогодні кредит, виступає одним з найдієвіших і найефективніших засобів фінансового забезпечення інвестиційного процесу для вітчизняних підприємств, а тому його можна назвати рушієм інвестиційного процесу.

Складність завдання для державного регулювання активності інвестиційного процесу через грошово-кредитну сферу полягає в надзвичайно чутливому й тонкому ринковому механізмі її регулювання. Оскільки, згідно відомого «рівняння обміну» І. Фішера:

$$MV = \sum PQ, \quad (1)$$

де М – маса грошей в обігу, грн.; V – швидкість обігу грошей в рік, об/рік; P – ціна одиниці продук-

ці/послуги, грн.; Q – кількість виробленої в країні продукції/послуг, шт.) надмірний мультиплікативний ефект від політики «дешевих грошей» завдяки доступності кредитування, може призвести до непропорційного збільшення маси грошей в обігу, яка не забезпечена товарами (через відставання зростання обсягів ВВП), і як наслідок – до нової банківської кризи 2008 року. Саме для цього НБУ використовує два потужні інструменти регулювання: норму обов'язкового резервування комерційних банків та облікову ставку НБУ.

Проблема, яка утворилась сьогодні після «рішучих» заходів НБУ після кризи 2008 року, призвела до того, кредитування бізнесу фактично припинилось, а ставки процента за кредит стали на рівні рентабельності підприємств і в умовах невизначеності ринку - економічно недоцільними. Хоча українські банкіри і розуміють, що за таких умов дуже важко взяти позику, вони не можуть нічого вдіяти. І пояснюють це тим, що банкам зараз доводиться виплачувати відсотки за «старими», дорогими «кризовими» вкладками. Проте це не пояснює складну систему отримання кредитів.

Насправді причина високої вартості вітчизняних кредитів криється в іншому. Визначення факторів, які впливають на результуючу процентну ставку за кредит, дозволить дослідження структури нарахування процентної ставки банками, яка в спрощеному вигляді має такий вигляд:

$$I = OS_{\text{НБУ}} + \text{Інфл}^{\text{річн.}} + R^{\text{пл.}}, \quad (2)$$

де I – (річна) процентна ставка за кредит, %; $OS_{\text{НБУ}}$ – облікова ставка НБУ, %; $\text{Інфл}^{\text{річн.}}$ – річний рівень очікуваної інфляції в країні, %; $R^{\text{пл.}}$ – плановий рівень рентабельності кредитної операції, що забезпечує плановий прибуток банку (з врахуванням допустимого ступеня ризику), %.

Першим негативним фактором подорожчання вітчизняних кредитів є надмірно висока облікова ставка НБУ, що свідчить про недосконалість грошово-кредитного механізму в Україні. Якщо в період кризи всі провідні країни знизили її до мінімуму, щоб зменшити навантаження на бізнес в кризовий період (наприклад, облікові ставки 2011р. в США – 0,24%, Швейцарія – 0%, то в Україні НБУ встановив – 7,75%.

Рівні інфляції, які демонструють провідні індустріально розвинуті країни становлять у 2011 році, наприклад у США – 3,6%, Швейцарії – 0,2%, а в Україні – 9,6% (Росії – 4,7%).

Тому навіть при невеликих рівнях рентабельності кредитних операцій кредитна ставка не може становити менше 18-20 %, що в свою чергу і зумовлює гальмування інвестиційного процесу.

Крім того, причинами гальмування інвестиційного процесу можна назвати:

- Недостатнє фінансування науково-дослідних робіт та відсутність дієвих стимулів орієнтації науки на впровадження досягнутих результатів;
- Відсутність інформаційного забезпечення бізнесу (відсутність інформації в Україні про інноваційні технології, матеріали, нові патенти, екологічні проекти);
- Надмірне податкове навантаження, ігнорування інвестиційної складової у формуванні фінансової політики підприємств;
- Надмірна активність держави на позичковому ринку, зокрема, захоплення випуском державних облігацій для поповнення державного бюджету, що сприяло концентрації капіталу навколо спекулятивних операцій та підвищенню процентних ставок;
- Недосконалість законодавства, значний рівень корупції, непослідовність економічної політики;
- Надмірне знецінення основного капіталу в матеріальному виробництві;
- Значні фінансові труднощі у зв'язку з коливаннями курсу євро до гривні;

Підсумовуючи усе вищезгадане можна прийти до висновку, що вітчизняний грошово-кредитний механізм потребує кардинальних внутрішніх змін і формування принципово нових взаємовідносин банківської системи з державою та іншими суб'єктами господарювання з урахуванням проаналізованих проблем та недоліків, що сприятиме активації інвестиційного процесу в Україні.

І. П.В. Балин. Основные факторы, влияющие на инвестиционную активность ТЭЦ в рамках тарифной политики ОАО «АЭК «КОМИЭНЕРГО». <http://koet.syktso.ru/vestnik/2005/2005-4/3.htm>.